

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Tomáše Langáška, soudce JUDr. Filipa Dienstbiera a soudkyně zpravodajky Mgr. Veroniky Baroňové v právní věci žalobce: **Mgr. D. D.**, proti žalovanému: **Vrchní státní zastupitelství v Olomouci**, sídlem 17. listopadu 909/44, Olomouc, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalovaného ze dne 11. 8. 2020, č. j. SIN 206/2020-6, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 11. 12. 2020, č. j. 30 A 163/2020 - 87,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost žalobce **s e z a m í t á .**
- II. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalovanému **s e n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení případu

[1] Žalobou podanou dne 12. 10. 2020 ke Krajskému soudu v Brně (dále jen „krajský soud“) se žalobce domáhal zrušení výroku I v záhlaví označeného rozhodnutí žalovaného, kterým bylo zamítnuto odvolání žalobce a potvrzeno prvostupňové rozhodnutí Krajského státního zastupitelství v Brně ve věci odmítnutí žalobcovy žádosti o poskytnutí informace. Žalobce požádal krajský soud o osvobození od soudních poplatků a k žalobě připojil

usnesení krajského soudu v jiné věci (sp. zn. 29 A 131/2019), kterým mu v září roku 2019 bylo přiznáno úplné osvobození od soudních poplatků. Poukázal také na další soudní řízení, v nichž byl od soudního poplatku zcela osvobozen. K žádosti doložil výpis z konta vězně za měsíc srpen 2020 se záporným zůstatkem.

[2] Krajský soud žalobci sdělil, že jeho majetkovou situaci je třeba posuzovat na základě aktuálních skutečností. Proto žalobce vyzval k vyplnění formuláře „Prohlášení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech“, neboť z předloženého výpisu z konta vězně nebylo možno zjistit, zda žalobce skutečně nemá jiné zdroje, z nichž by mohl soudní poplatek za žalobu uhradit. Žalobce v reakci na výzvu doložil výpisy z běžného bankovního účtu za měsíce červenec, srpen, září a říjen 2020 s konečným zůstatkem v měsíci říjnu ve výši 3 920 Kč a čestné prohlášení věřitele (Cannabis is The Cure, z. s.) o poskytnutí půjčky, která je splácena částkou ve výši 300 Kč měsíčně. Žalobce předložil rovněž vyplněné prohlášení o osobních a majetkových poměrech, v němž uvedl, že pobírá invalidní důchod ve výši 18 174 Kč měsíčně a vedle půjčky hradí měsíčně cca 3 000 Kč stavební spořitelně (1 500 Kč jako splátku úvěru a cca 1 500 Kč jako vklad). Z bankovních účtů rovněž vyplynulo, že žalobce měsíčně odesílá z účtu částky (v rozpětí 6 000 Kč až 21 000 Kč) označené jako „platba do věznice“, případně jako „advokát a platba do věznice“.

[3] Krajský soud v záhlaví označeným usnesením přiznal žalobci osvobození od soudních poplatků v rozsahu 50 % a vyzval jej k úhradě příslušné části poplatku ve výši 1 500 Kč. Poukázal na řadu soudních řízení, která žalobce vede, přičemž v některých z nich jej krajské soudy i Nejvyšší správní soud v minulosti plně osvobodily, v jiných nikoli. Krajský soud založil své rozhodnutí na tom, že osvobození od soudních poplatků v plném rozsahu lze žadateli přiznat pouze výjimečně a že je nutno v každém jednotlivém případě posuzovat aktuální majetkové poměry tak, jak je žadatel (zde žalobce) v konkrétním případě tvrdil a doložil. Dle krajského soudu žalobci zůstává po odečtení splátky půjčky a úvěru stavební spořitelny k dispozici částka ve výši 14 874 Kč, přičemž s ohledem na skutečnost, že žalobce je ve výkonu trestu ve věznici, je třeba namísto výdajů na vedení domácnosti zohlednit příspěvek na náklady na výkon trestu odnětí svobody, jehož výše činí dle platné právní úpravy maximálně 1 500 Kč měsíčně. Po porovnání žalobcových příjmů a výdajů tak krajský soud dospěl k závěru, že žalobci zůstávají finanční prostředky, které mu umožňují se alespoň zčásti na úhradě soudního poplatku podílet.

II. Kasační stížnost

[4] Žalobce (dále též „stěžovatel“) podal proti usnesení krajského soudu kasační stížnost, v níž namítal, že krajskému soudu doložil nemajetnost způsobenou deset let trvající kriminalizací jeho osoby, a to mj. jinými rozhodnutími soudů, které ho v obdobných situacích od soudních poplatků osvobodily v plném rozsahu. Vydané usnesení krajského soudu proto pokládá za svévolné. Nejvyššímu správnímu soudu předložil další dvě usnesení Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci a Krajského soudu v Brně, jimiž byl v tamních soudních řízeních v listopadu a prosinci roku 2020 rovněž zcela osvobozen od soudních poplatků.

[5] Žalovaný práva vyjádřit se ke kasační stížnosti nevyužil.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[6] Stran naplnění podmínek řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud předně uvádí, že s ohledem na charakter napadeného procesního usnesení krajského soudu netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost. Jak uvedl rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, č. 3271/2015 Sb. NSS: „*Stěžovatel má povinnost zaplatit poplatek za řízení o kasační stížnosti jen tehdy, pokud kasační stížnost směřuje proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé (o žalobě) či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností.*“ Z týchž důvodů netrval Nejvyšší správní soud ani na povinném zastoupení advokátem (tamtéž, bod [29]).

[7] Nejvyšší správní soud kasační stížnost posoudil a dospěl k závěru, že není důvodná.

[8] Podle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti*“ (pozn.: zvýraznění podtržením - zde i dále v textu - doplnil Nejvyšší správní soud).

[9] Z citovaného ustanovení zákona vyplývá, že úplné osvobození od poplatku lze přiznat pouze účastníkovi, který doloží existenci zvlášť závažných důvodů pro tento výjimečný postup soudu. Nejvyšší správní soud se zcela ztotožňuje s východiskem, která krajský soud popsal pod body 4 až 6 napadeného usnesení, že úplné osvobození od soudních poplatků, jehož se stěžovatel v daném případě domáhá, je podle současné právní úpravy (po novelizaci provedené zákonem č. 303/2011 Sb.) institutem zcela výjimečným, přičemž přímo ze zákona vyplývá, že pro ně musejí být dány zvlášť závažné důvody. Krajský soud v této souvislosti správně připomněl, že z důvodové zprávy k novele soudního řádu správního provedené zákonem č. 303/2011 Sb. vyplývá, že tato změna byla „*motivována snahou o to, aby se účastník, který nemá dostatek prostředků na zaplacení soudních poplatků v plné výši, podílel alespoň drobnou částkou, kterou je schopen zaplatit, na nákladech soudního řízení*“. Je tudíž žádoucí účastníka řízení osvobodit jen částečně, lze-li po něm spravedlivě požadovat, aby byl jen z určité části poplatkovou povinností splnil (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, č. 2099/2010 Sb. NSS).

[10] Krajský soud zároveň nepochybil, pokud při hodnocení osobní a majetkové situace stěžovatele nevycházel pouze ze stěžovatelem doložených usnesení správních soudů, v nichž byl zcela osvobozen od soudních poplatků, ale vyzval stěžovatele k doložení aktuálních majetkových poměrů. Jak uvedl rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009 - 95, č. 2163/2011 Sb. NSS, bod [20]:

„Skutečnosti rozhodné pro osvobození účastník může uvést přímo v žádosti; neučiní-li tak, soud jej k tomu vyzve. Zpravidla se tak děje výzvou k vyplnění Potvrzení o majetkových a výdělkových poměrech. (...) Soud také zpravidla z tohoto prohlášení vychází, neboť je natolik komplexní, že umožňuje vytvoření názoru o podmínkách pro osvobození od soudních poplatků.“

[11] Z posléze stěžovatelem doložených skutečností vyplynulo, že zatímco jeho příjem (invalidní důchod) činí přibližně 18 000 Kč, pravidelné výdaje tvoří pouze splátka půjčky (300 Kč), splátka úvěru (1 500 Kč – krajský soud ve prospěch stěžovatele započítal rovněž vklad na stavební spoření ve výši dalších 1 500 Kč) a náklady na výkon trestu odnětí svobody (v maximální výši 1 500 Kč). Celkem se tedy (včetně vkladu na stavební spoření) jedná o výdaje ve výši 4 800 Kč. Ze stěžovatelových tvrzení ani z dokladů nevyplývá, na co konkrétně jsou spotřebovávány další částky označované v bankovních výpisech jako „platby do věznice“. Smluvní vztahy a z nich plynoucí závazky ani žádné jiné závazky či jejich výši stěžovatel neuvedl, lze proto ve shodě s krajským soudem dospět k závěru, že se po odečtení výdajů ve zbytku jedná o prostředky, s nimiž může stěžovatel nakládat dle vlastní úvahy v rámci právního rámce výkonu trestu odnětí svobody. Nejvyšší správní soud se rovněž ztotožňuje s hodnocením krajského soudu, že případné náklady na zastoupení advokáty ve výši cca 10 000 měsíčně vynakládané v roce 2019, které vyplynuly z jiného staršího usnesení krajského soudu, nelze bez dalšího mechanicky přenášet na situaci druhé poloviny roku 2020, kdy krajský soud v souzené věci o poplatcích rozhodoval. Nejvyšší správní soud zároveň podotýká, že stěžovatel ostatně nijak neupřesnil (v žalobě, na výzvu soudu k doložení majetkových poměrů, ani v kasační stížnosti), jaké konkrétní výdaje a za jaké advokátní služby měly být prostředky v rozhodném období druhé poloviny roku 2020 vynaloženy.

[12] Z obsahu podané kasační stížnosti je zřejmé, že stěžovatel *de facto* nerozporuje závěry krajského soudu ohledně výše pravidelných příjmů či výdajů, ani úvahy o výši zůstatku finančních prostředků, jimiž disponuje. Pouze namítá, že v jiných případech tato zjištění vedla k jeho úplnému osvobození od soudních poplatků, z čehož dovozuje svévoli napadeného usnesení krajského soudu. Této kasační námitce však Nejvyšší správní soud nepřisvědčil. Již v rozsudku ze dne 14. 1. 2009, č. j. 4 As 63/2008 - 105, Nejvyšší správní soud vyslovil, že *„předpoklady pro osvobození od soudního poplatku je vždy třeba posoudit zcela konkrétně s ohledem na okolnosti existující v době vyměřování soudního poplatku“*. V rozsudku ze dne 2. 10. 2007, č. j. 3 Ans 4/2006 - 28, pak uvedl, že *„samotná skutečnost, že v jiné věci jiný senát žalobci přiznal osvobození od soudního poplatku, nezpůsobuje nezákonnost rozhodnutí v projednávané věci, neboť záleží zejména na výši poplatku a na době jeho vyměření, resp. okolnostech existujících v době tohoto vyměření“*. Nejvyšší správní soud připomíná rovněž závěry obsažené v rozsudku ze dne 15. 5. 2013, č. j. 6 As 75/2013 - 18, bod [15], týkající se mantinelů soudcovského uvážení ve věcech osvobozování od soudních poplatků: *„Je třeba připustit, že v otázkách částečného osvobození od soudních poplatků bude již z povahy věci vždy přítomna jistá míra uvážení toho kterého předsedy senátu. Udrží-li se toto uvážení v zákonných mezích a bude odpovídat skutkových okolnostem, nemůže být samo užití soudcovského uvážení důvodem pro zrušení přijatého usnesení o osvobození od soudních poplatků Nejvyšším správním soudem.“*

[13] Krajský soud v napadeném usnesení (při vědomí existence usnesení soudů přiznávajících stěžovateli plné osvobození od soudních poplatků v jiných stěžovatelem

pokračování

vyvolaných soudních řízeních) správně poukázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88, bod [20], z něhož vyplývají následující závěry: „(...) zásadu stejného rozhodování stejných věcí téhož žalobce tímž soudem nelze vykládat absolutisticky. Na jedné straně stojí ústavní imperativ zákazu svévole v rozhodovací praxi a ústavním pořádkem chráněná důvěra adresáta rozhodnutí v to, že k němu bude soud přistupovat ve svých budoucích rozhodnutích konzistentně s tím, jak o něm rozhodoval v minulosti. Naproti tomu stojí v první řadě možná změna relevantních skutkových okolností, rozhodných pro aplikaci právní normy, která opodstatní rozhodnutí odlišné od rozhodnutí předchozího. Právě v případě posuzování žádostí o osvobození od soudních poplatků půjde pravidelně o rozhodování velmi citlivé na měnící se skutková východiska předložená žadatelem soudu. V neposlední řadě však není možno pominout ani esenciální předpoklad soudcovského rozhodování, totiž snahu každého jednotlivého soudce o nalezení správného výkladu práva. (...) Je však nutné klást na rozhodnutí, které je svým právním názorem odlišné od rozhodnutí předchozích, zvýšené nároky na jeho odůvodnění. Na soudu tak leží požadavek snést dostatečné a přesvědčivé argumenty pro správnost jeho právního názoru. Toliko tímto transparentním postupem bude ochráněna důvěra adresáta rozhodnutí v právo a vyloučena svévole rozhodovací praxe. Závěr spočívající v nemožnosti změny právního názoru ve vztahu k témuž účastníkovi (právě k tomu pravděpodobně směřuje argumentace stěžovatele) by v podstatě znamenal naprostou rigiditu interpretace práva, rigiditu založenou čistě mechanicky na nejstarším rozhodnutí, a to bez ohledu na tam obsažený eventuálně nesprávný výklad práva nebo nesprávné hodnocení faktů.“ Od těchto závěrů, které plně dopadají na nyní posuzovaný případ, nemá Nejvyšší správní soud důvod se odchýlovat. V projednávaném případě krajský soud požadavkům na dostatečné odůvodnění napadeného usnesení dostal, a jeho rozhodnutí tak není překvapivé ani svévolné, byť jiné soudy (či jiný senát téhož krajského soudu) dospěly v totožném časovém období k jinému závěru ohledně existence důvodů pro výjimečné přiznání úplného osvobození od soudních poplatků. Jak ovšem Nejvyšší správní soud shrnul výše, v souzené věci krajský soud přesvědčivě odůvodnil, že příjmy stěžovatele vzhledem k jeho nezbytným výdajům a jeho celkové majetkové situaci sice nejsou dostatečné (a proto bylo důvodné stěžovatele osvobodit od soudních poplatků zčásti), avšak zároveň mu zůstatek finančních prostředků, jimiž po odečtení tvrzených a doložených výdajů disponuje, dovolují, aby se alespoň nižší částkou na „financování“ jím vyvolaného soudního řízení podílel.

IV. Závěr a náklady řízení

[14] Nejvyšší správní soud uzavírá, že krajský soud dospěl v napadeném usnesení ke správnému právnímu závěru, neshledal-li zvláště závažné důvody pro stěžovatelovo úplné osvobození od soudních poplatků.

[15] Na základě výše uvedených důvodů Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji podle § 110 odst. 1 s. ř. s. poslední věty zamítl.

[16] O nákladech řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalobce (stěžovatel) neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Úspěšnému žalovanému žádné náklady nad rámec obvyklé úřední činnosti nevznikly, náhrada nákladů řízení se mu tudíž nepřiznává.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. března 2021

JUDr. Tomáš Langášek
předseda senátu